

STUDIEHÆFTE SÆSON 2001-2002 ■

DET KONGELIGE TEATER

ANNA SOPHIE HEDVIG KJELD ABELL ■

MEDVIRKENDE

ANNA SOPHIE HEDVIG

FRUEN I HUSET

FADEREN

JOHN, SØNNEN

LEILA, HANS KONE

ESTER, DATTER

DIR. KARMACH

FRU KARMACH

DIR. HOFF

BIRK, POLITIMAND

MARIE, STUEPIGE

FRU RASMUSSEN

RASMUSSEN

ASTA, SKOLEBETJENTENS DATTER

EN UNG MAND

EN UNG PIGE

ESTER, SKOLEELEV

MANDEN FORAN MUREN

BEFALINGSMANDEN

BODIL JØRGENSEN

JANNIE FAURSCHOU

STIG HOFFMEYER

MADS WILLE

CHRISTIANE G. KOCH

CHARLOTTE GULDBERG

OLE ERNST

KAREN MARGRETHE BJERRE

JØRGEN REENBERG

BENNY POULSEN

SONJA OPPENHAGEN

ANNIKA JOHANNESSEN

MORTEN HAUCH-FAUSBØLL

CHARLOTTE GULDBERG

MORTEN HAUCH-FAUSBØLL

ANNIKA JOHANNESSEN

SOFIE PALLESEN

STATIST

STATIST

ISCENESÆTTELSE:

SCENOGRAFI:

EMMET FEIGENBERG**BIRGITTE MELLENTIN**

TURBINEHALLERNE

5 DECEMBER 2001 – 22 JANUAR 2002

HANDLING

Vi er i en herskabslejlighed i København i slutningen af 1930'erne. Det er nat og et ungt par er gået forkert på grund af en strømafbrydelse, der har lagt alt i mørke. De finder en træt og forvirret hushjælp i den fremmede lejlighed, som i øvrigt ser ud til at være forladt i største hast. Hushjælpen giver sig til at fortælle om nogle meget dramatiske begivenheder, der har fundet sted i lejligheden og i et flash-back glider vi tilbage til om eftermiddagen, hvor det alt sammen begyndte, da fru i huset fik uventet besøg af sin kusine fra provinsen, den lidt grå og undseelige lærerinde, Anna Sophie Hedvig:

Mens hushjælpen serverer te og kager i det pæne, borgerlige hjem, forsøger fru en lidt halvhjertet at finde ud af, hvorfor Anna Sophie Hedvig overhovedet er dukket op, men hun får snart vigtigere ting at tænke på, da hendes mand ringer hjem og fortæller, at han har inviteret Hoff, en vigtig forretningsforbindelse, til middag. Fruen, der straks glemmer alt om sin gæst, må nu i et kapløb med tiden stable en bedre middag på benene. Til middagen er også indbudt den voksne søn, John - en lidt flegmatisk oprører, der hele tiden ironiserer over forældrenes borgerlige omgangsformer - og til middagen er det hans job at tage sig af den nu tiloversblevne Anna Sophie Hedvig, der falder noget ved siden af i dette selskab af forretningsfolk og deres kvidrende hustruer.

Over den gode cigar og de dejlige drinks efter middagen indfinder hyggen sig i det pæne hjem, men den oprørske John og forretningsmanden Hoff - med den lidt flossede moral - begynder snart at provokere hinanden. Med slet skjult reference til de politiske begivenheder ude i Europa, diskuterer de tendensen til at forholde sig passivt til, hvad der foregår i verden og inden man får set sig om, er diskussionen drejet ind på, hvorvidt det er muligt at forestille sig, at nogen i selskabet ville være i stand til at slå ihjel for en retfærdig sag. Og da den indtil da tavse Anna Sophie Hedvig kommer med den rystende bekendelse, at det ville hun være i stand til,

forstummer al hyggesnak og det øvrige selskab afkræver den undselige lærerinde, der nu pludselig er hovedperson, en forklaring. Hendes overraskende historie fortælles i endnu et flash-back, men denne gang føres vi flere uger tilbage – til den aften, hvor Anna Sophie Hedvig begik sin forbrydelse:

Vi er nu et sted i provinsen, hos skolebetjent Rasmussens, der sidder og hygger sig en aften i deres kælderlejlighed under skolen, hvor Anna Sophie arbejder. Pludselig afbrydes deres snak om kaffe og Waleskringle af et skrig og det varer ikke længe, før man finder lærerinden fru Møller død for enden af en trappe. Skubbet ned af Anna Sophie Hedvig, der – helt i modstrid med sin natur og til sin egen store overraskelse - ikke længere kunne se til, mens den magtsyge fru Møller terroriserede skolen og eleverne. Bagefter konstaterer hun overfor en elev, der hjælper hende med at undgå at blive arresteret, at det ikke nytter at være all-right, når de andre

kæmper med helt andre midler.

Tilbage i stuen i København må det pæne selskab nu tage stilling til en forbrydelse, begået af én i deres midte, én, der handlede i stedet for at være passivt vidne til uretfærdighed. Hoff ønsker straks at overdrage Anna Sophie Hedvig til politiet, mens John derimod er parat til at forsvare hendes handling. Han anklager sig selv og de øvrige for aldrig at være i stand til at tage stilling, endsige handle, som hun har gjort overfor tyranni og uretfærdighed.

Johns kategoriske stillingtagen bringer et opgør, der længe har ulmet mellem ham og hans far op til overfladen, og det tvinger fruén i huset, der altid har givet efter for sin mand, til at vælge mellem dem. I det samme ringer politiet på døren.

Så er vi tilbage i rammehistorien – hos tjenestepigen og det unge par. Det er i mellemtiden blevet morgen og John kommer tilbage fra politistationen, hvor familien har tilbragt natten. Han fortæller, hvordan de som ventet ikke kunne redde Anna Sophie Hedvig, der nu er i politiets varetægt, men at forældrene har fundet sammen igen efter mange års vaneægteskab. Inden stykket slutter, falder Johns blik på et billede i avis fra dagen før, - et billede, han talte med Anna Sophie Hedvig om ved selskabet. I avisen er et billede af en politisk fange lige inden han skal skydes, og fra dagligstuen i København glider vi til slut ind i dette avisbillede, - til den dødsdømte, der nu har fået selskab af Anna Sophie Hedvig, som har stillet sig ved hans side.

Man føler stuens lune atmosfære mere intenst – ude omkring sker der måske alt muligt uhyggeligt – men vi har råd til at holde os udenfor – det vedkommer ikke os – det er kun noget, vi taler om – når vi tænder lyset igen, er det hele væk med et knips - - for os altså – ikke for de andre –

Vi vasker vore hænder op til albuerne - men når resultaterne og fordelene af alt det forfærdelige melder sig, så holder vi os ikke tilbage – så kræver vi vores andel –

KJELD ABELL OG ANNA SOPHIE HEDVIG

Under påvirkning af den storpolitiske udvikling i 30'ernes slutning udvider Kjeld Abell sit tematiske register med skuespillet *Anna Sophie Hedvig* (1939), uden dog at opgive oprøret med den borgerlige familieverden, som var hans udgangspunkt. Skuespillet handler om en stille eksistens, provinslærerinden Anna Sophie Hedvig, som for at forsvare en elev spontant dræber en tyrannisk kollega. Temaet fokuserer på den enkeltes ansvar for sin egen og verdens skæbne og på, hvad Abell har kaldt valget "mellem undertrykkelse og rene hænder".....

.....Den metaforiske overtoning mellem den lille og den store verden anskueliggøres gennem en filmisk montage af scenerne, som ophæver tid og rum og væver den enkle grundhandling sammen med tidens politiske problemstilling. Anna Sophie Hedvigs reaktion vurderes i forhold til storborgerskabets hykleri og den unge generations idealistiske snak, men reelle passivitet. I modsætning hertil stilles de offervilliges indsats, som det antydes i en scenisk overtoning i slutningen, som giver Anna Sophie Hedvigs handling dens politiske retfærdiggørelse. Her henvender hun sig henover forskel i tid og rum til en soldat fra den spanske borgerkrig, som er stillet for en henrettelsespeloton.....

.....*Anna Sophie Hedvig* blev Abells gennembrud som "alvorlig" dramatiker med tidens store moralske spørgsmål på plakaten. En Abell-premiere blev siden, som en avis formulerede det, "en begivenhed i landets liv. Ikke blot en kunstnerisk, men også en politisk begivenhed."

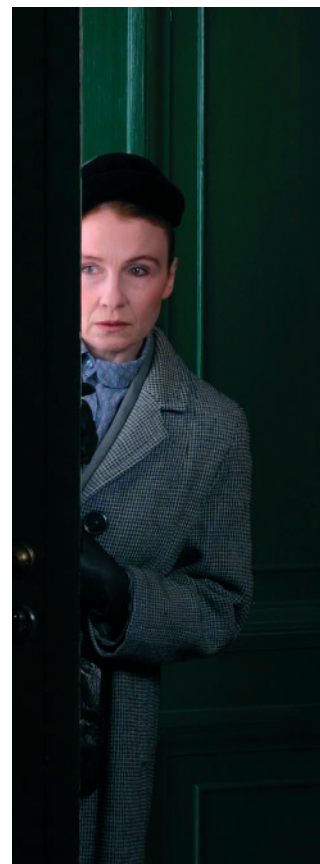
Uddrag af artikel i Gads Danske Forfatterleksikon

*Et oplyst, kultiveret, moderne menneske
kan ikke slå ihjel – ikke så længe hans
sanser ikke er omtågede – almindelige
mennesker som os – der sidder foran en
smuk kamin, som De åbenbart foragter så
uhyre – mennesker, der har en uddannel-
se og en udvikling bag sig – var der
nogen af os, der kunne slå ihjel? – var
der?*

EMMET FEIGENBERG OG ANNA SOPHIE HEDVIG

Et par uger inde i prøveforløbet på "Anna Sophie Hedvig" satte dramaturgen Vibeke Staggemeier og forestillingens instruktør, Emmet Feigenberg, sig med en kop kaffe - og et par croissanter, der aldrig blev spist - for at tale om nogle af de overvejelser, han havde gjort sig vedrørende sin iscenesættelse:

Anna Sophie Hedvig blev skrevet i 1938 og det er en tekst, der går i meget direkte diskussion med den tids politiske og moralske spørgsmål, men samtidig rammer væsentlige temaer i vores egen tid. Har det fået dig til på noget tidspunkt at være fristet til at føre din iscenesættelse op til nutiden og lade den udspille sig i en dagligstue i 2001?

Nærmest det allerførste jeg indså, da jeg fik tilbuddet om at lave denne forestilling, var, at netop dét ville være ret fatalt at gøre. Stykket er indlysende en god og medrivende historie med rigtig gode roller og det har med rette fået status af at være en moderne klassiker – det er Kjeld Abells bedste eller et af hans to bedste stykker. Men det er så forankret i sin tid, at hvis man forsøgte at lade det foregå i dag, ville man få problemer. Verden er jo underlig, ikke? Den både ligner og ligner slet ikke tiden dengang. Der er ting, vi sagtens kan genkende eller meget nemt kan oversætte, fordi selve grundspørgsmålet om det enkelte menneskes ansvarlighed formentlig ikke er forandret. Det, der drejer sig om de grundlæggende, menneskelige spørgsmål, om deltagelse i et fællesskab, pligten til at skaffe sig viden og tage stilling i denne her verden – også politisk – det er overhovedet ikke forældet eller forandret. Hele spørgsmålet om, hvorvidt jeg kun skal tage mig af min egen lille, snævre verden og dens privatinteresser eller om jeg er afhængig af og forpligtet til at deltage i den store verden. Samtidig så ligner vores ver-

Det nytter ikke at være allright – det er næsten det værste man kan være – de andre kæmper jo med helt andre midler – og så sidder man bare og er allright – men til fordel for hvem – kun for sin egen samvittighed – har man lov til det – imens bli'r ens verden jo ødelagt – og der bliver indført metoder og ting og sager, som man har modarbejdet hele sit liv –

Det var som om jeg pludselig fra min lille verden så ind i den store – den fra aviserne – den vi hører om og taler om – men som er så langt borte – den verden, hvor det ikke er mord at slå ihjel – det var hende, der ville angribe min verden – måtte jeg ikke forsvare den – inden hun angreb - ? - - må vi ikke forsvare vores små verdener - ? – er det ikke dem, der tilsammen er den store –

den slet ikke verden, som den så ud, da Kjeld Abell skrev sit stykke og jeg tror simpelthen, man ville forvirre og forplumre begreberne ret fatalt, hvis man forsøgte at postulere, at denne historie foregår i vores tid. Jeg ville ikke en gang være fristet til at gøre det tidløst ved at sløre, hvornår det foregår.

Jeg har selv stillet mig det spørgsmål og jeg leder sådan set stadig efter et svar på, om den del af stykket, der er optimistisk og har sin heroiske tro på, at vi kan forandre os, ikke allerede på Kjeld Abells tid lige så meget var en ønskedrøm, som det var virkelighed. En drøm om, at vi ville tage skyklapperne af og træde i karakter, hvis der hjemme i vores egen stue blev stillet så stort og brændende et spørgsmål, som nærmest legemliggjort sad i en sort kjole i sofaen.

Det, han skildrer i sin borgerlige familie, - at moderen pludselig dropper sin kvidrende overfladiskhed og vælger side og at nærmest alle personer vokser i kølvandet på hele historien, er måske mest af alt en drøm, om hvad danskerne *kunne* vælge.

Det er jo et positivt og et opmuntrende billede af os. Samtidig med at stykket langt hen ad vejen har været en satire - og om ikke ligefrem en karikatur så i hvert fald med et lille glimt i øjet – så har han skildret det borgerlige Danmarks omgangstone næsten som en sædekomedie. Han har vist tomheden i det og udleveret det, men har også vist hyggen og charmen. Og selv for Kjeld Abell har det nok mere drejet sig om, at han inderligt har ønsket, at det netop var sådan, end at han har ment, at sådan er vi altså. Og derfor bliver det spændende at spille stykket forankret og klart defineret i sin egen tid, fordi spørgsmålet jo bestemt ikke er mindre åbent i dag. Hvordan opfører vi os egentlig? Har vi de ressourcer, Abells familie viser sig at have? Eller har vi dem ikke? Hvad gør vi, hvis der står en container fuld af illegale krigsflygtninge i vores baghave og de nu myldrer ud? Hvad gør vi? Gemmer dem i kælderens eller ringer vi til politiet?

Du taler om, at familien i stykket forandrer sig. At den grå lærerinde, Anna Sophie Hedvig, giver de andre personer i stykket en dramatisk mulighed for at træde i karakter, da hun afslører sin store hemmelighed. De tvinges til at reagere og tage ansvar. Hvorfor er de mennesker og deres valg – måske snarere end titelpersonens forbrydelse – i fokus for din forestilling?

Det er det sædvanlige – vi er hverken for eller imod – altid midt imellem – vi forstår altid begge sider af en sag – det er vores himmelråbende svaghed i forhold til andre, der står hårdt på deres – uden en nuance – og vi giver bare op – og undskylder os med, at vi er så humane –

Nu er begge dele jo i fokus i teksten, kan man sige, men jeg kan bruge et eksempel: Molières skuespil *Tartuffe* handler ikke om Tartuffe, for han forandrer sig ikke. Tartuffe er et fænomen i verden, som pludselig dukker op og laver rav i den og så er det de andre i stykket, Moliere egentlig skriver om. Jeg synes, Kjeld Abell gør det samme i *Anna Sophie Hedvig*: Han laver et meget vellykket postulat - for vi tror jo på hende -, men han siger samtidig: Hvad nu hvis sådan én kom ind af døren til jer og lukkede op for syposen og det så viste sig at være en vulkan?, som det formuleres et sted i stykket. På den måde er titelfiguren ikke nødvendigvis hovedrollen eller dén, der forandrer sig.

For slet ikke at tale om dén, som vi selv kan spejle os i?

Nej, ikke nødvendigvis, men Kjeld Abell har så alligevel gjort det genialt i og med han har valgt en person, som næsten alle danskere kender. Måske ikke personligt, men et eller andet sted i familien har vi formentlig næsten alle sammen en kusine eller også har vores arbejdskammerat eller en klassekammerat sådan en et eller andet sted, som er sådan lidt grå. En, som man synes er meget sød, men gud, hvor er hun kedelig. Man tænker: Gu' ved, hvad hun har for et liv - hun er nok gammeljomfru!! Så på den måde er det jo fantastisk, at lade det lige præcis være hende, der har denne funktion i stykket. Det er skidegodt fundet på og et dramatisk et kup.

Kjeld Abells sprog er et 30'er sprog, men det er også et helt personligt og indimellem overrumplende og poetisk sprog. Hvordan har det været at arbejde med Abells replikker, som bevæger sig fra det gævt ligefremme til det næsten ublufærdigt patetiske?

Jeg tror nok, det er sådan, at lige præcis *Anna Sophie Hedvig* er det af alle Kjeld Abells stykker, hvor hans eget særsprog er mindst fremherskende. Han blev jo bl.a. i sin egen tid beskyldt for, at personerne i hans stykker talte ens og at han ikke evnede at differentiere dem ved hjælp af deres sprog. Det synes jeg jo ikke er tilfældet med *Anna Sophie Hedvig*. Der er det faktisk meget tydeligt, at personernes sprog karakteriserer dem og fortæller noget om deres psykologi og deres klassetilhørsforhold og alder og det er på den måde ret naturalistisk vellykket. Men det er rigtigt nok, at han så sine steder bevæger sig både mod noget folkekomedieagtigt – specifikt omkring Rasmussen familien - og mod noget poetisk hos den unge Ester i skolen, som på en måde maler store billeder i sit sprog om skolen, der duver af sted i natten som en dødssejler. Og så er der den der patos, som han jo ikke er bange for. Men det er påfaldende ubesværet, synes jeg, at han bevæger sig frit i de stillejer og det føles ikke som brud, men er godt bygget op, så vi er beredte, når det kommer.

Ligesom sproget bevæger sig i mange forskellige stillejer, kan det være svært at genrebestemme *Anna Sophie Hedvig*. Der er elementer af både folkekomedie, suspense-krimi og politisk beredskabs-teater. Synes du, det stiller nogle særlige krav til iscenesættelsen i vores genrebevidste tid?

Jo, det gør det nok. Men man kan man på den anden side sige, at vi har vænnet os til en del i de sidste tyve-tredive års dramatik. Jeg synes også, der findes aktuel og vellykket dramatik, som tillader sig lignende ting. Fuldstændig uden sammenligning i øvrigt er Line Knutzon jo klart et eksempel på, at man kan bevæge sig fra punch-line-komik til høj poesi inden for få minutter. Og hvad med den anden dansk dramatiker som Morti Vizki? Kjeld Abell var i 30erne foregangsmand, men siden

Du må ikke slå ihjel, du må ikke stjæle, du må ikke ditten og datten – men så snart man kommer ud af skoleportene, ser man, at alle andre må – men prøv endelig ikke at mukke – du har pænt at bøje dig – de stakkels bud blæser man da på – rems dem endelig ikke op – de vil blive siddende i din hals, og din mund vil være lukket - - og så har man ikke andet at gøre, end igen at lade hænderne falde ned i skødet og med stumme øjne betragte det resultat, som humanitet og passivitet har ført til – bare det så kun gik udover en selv, men det gør det ikke – det går ud over alle –

Hun står ved, hvad hun har gjort – det er forskellen – hun handlede ganske spontant – som jordskorpen, der længe har ærgret sig over menneskemyldrets kløen og pludselig taber tålmodigheden, trækker sin kornede hud sammen og udstøder et vulkansk grynt, sådan har pludselig den samlede menneskehed reageret gennem hende – hun er brudt ud af passiviteten –

*Sålænge det er ufarlig underholdnings-
musik lytter vi med et halvt øre – men
pludselig er der en stemme, der skærer
igennem og siger ting, der forskrækker os
– vi føler, at det er en stemme, vi burde
forsvare os imod – vi mærker i vores hæn-
der en lyst til at kvæle – dvs. vi rejser os
og går hen og drejer om for en knap – det
vi ikke hører, bilder vi os ind ikke er sagt
– vi lægger fredsommeligt vores kabaler
videre, indtil stemmen pludselig spræn-
ger apparatet og farer indover hovederne
på os – men så er det for sent – vi har
taget vores standpunkt ved ingen stand-
punkt at ta' -*

har vi oplevet det, der var heftigere i den retning.

Ligesom stykket gør, må jeg prøve i iscenesættelsen at retfærdiggøre og gøre publikum modtageligt for de forskellige genrers effekt på os.

Det er jo også muligt, at netop legen med genrerne er medvirkende til, at stykket har en appel i dag?

Ja, det er jo ukompliceret for et moderne publikum at aflæse. Vi siger: Hva' fanden, det ligner jo en krimi, det her – der ligger et lig under divanen og om lidt kommer der en morder frem bag en halvåben dør og uhh... hvor er det spændende. Nå, hov, det er vist mere et lystspil..... Det accepterer vi.

Indtil jeg bliver belært om noget andet undervejs, er min holdning, at vi skal tydeliggøre mest muligt, at de genrer, vi har talt om, er blandet sammen. Jeg vil tro, man skal forsøge at være ret skamløs – være krimiagtig, når det er en krimi og være familiedrama og politisk opråb, når det er dét. Jeg tror egentlig, man godt kan tillade sig rimeligt meget med stoffet uden at forråde det. Og jeg mener, det er ret slidstærkt, samtidig med at jeg bliver ved med at sige, gud nåde og trøste den, der tror, det bare kan foregå i en nultid eller år 2001, for det kan det ikke bare. Men det er slidstærkt, dels i grundspørgsmålene og dels i det formmæssige. Et stykke er jo også noget, man kan se på næsten maskinel: Er det en Skoda eller en Fiat eller en gedigen Opel? En gang imellem tager man netop de briller på, når man læser et stykke: Hvor dygtig er dramatikeren? Kan han køre denne her maskine? Og *Anna Sophie Hedvig* kører virkelig, virkelig godt, synes jeg. Det er rigtig velgennemtænkt opbygget og er elementært dramatisk, - noget, som vi næsten altid forlanger, men nogle gange må savne i skuespil. Desuden har Anna Sophie Hedvig et vist element af åbenhed og uafklarethed inde i sin dramatiske kerne, som jeg tror, holder stykket i live. Dramatikeren er ikke en prædikant, der har svaret på alle spørgsmål. Han giver en opsang, men han indrømmer også samtidig, at der er en smule hyggeligt i stuen og han forstår og kender det miljø, han beskriver så godt. Anna Sophie Hedvigs handling bliver jo bedømt af personerne i stykket, men jeg tror, der er en usikkerhed hos Abell selv om, hvordan man skal dømme.

Er det en usikkerhed du vil fremhæve?

Jeg ville i hvert fald gerne, hvis den kunne arbejde videre i publikum, sådan at man tænker: Hva' fa'en skal jeg mene om dette her? Eller: Ja, jeg ville også ha' gjort som Anna Sophie Hedvig, men så tager man sig i det, for det nytter jo ikke, vi kan ikke begynde at smide hinanden ned af trappen i flæng.

*Her kommer en lille kusine fra provinsen
og pakker sin sypose op – det var bare
ikke en sypose – det var en vulkan - - men
la' os så alle ryge i luften – med hendes
strikkepinde og skolehistorier –*

Stykket rører ved en diskussion af forskellen på den heroiske enkelthandling og demokratiet, der i sit væsen er langsommeligt og ikke skabt til hurtig handling. John siger et sted: "Vi forstår altid begge sider af en sag – det er vores himmelråbende svaghed i forhold til de andre, der står hårdt på deres...vi giver bare op – og und-

skylder os med, at vi er så humane". Frustrationen er vel Kjeld Abells egen, skabt ikke mindst på baggrund af 30'ernes virkelighed. Er den frustration blevet mindre, siden han skrev sit stykke, synes du?

Jeg mener jo ikke, Kjeld Abell taler om demokrati i sit stykke.

Nej, ikke direkte, men der tales om et vi, der står midt i folkestyrets suppedas, hvor det er svært at tage stilling og handle, selv om det kan synes nødvendigt at gøre det. John i stykket opfatter det, som om han står i et samfund, der er handlingslammet over for trusler mod selve dette samfunds eksistens.

Nu er dette her måske mest en strid om ord, men det er lige så meget selve det at tage stilling, Abell prøver at ruske op i. Nok så meget som det er, hvad vi så gør, når vi så har taget stilling. Det er lige så meget overhovedet at ville høre på det, overhovedet at ville slippe det ind i stuen. Vi vil hellere dreje om for knappen – vi vil ikke vide noget, for så skal vi tage stilling og vi har ikke lyst til at tage stilling.

Det er nok ordkløveri, for selvfølgelig har du ret i, at stykket taler om et vi, som selvfølgelig kan være den familie eller den sociale klasse, disse mennesker tilhører, men vi kan også være lidt store i slaget og sige, at det er Danmark eller måske hele det vesteuropæiske samfund, som ikke har lysten til at tage denne kamp.

Det er jo demokratiets væsen, at man altid er i en dialog og skal forsøge at finde et kompromis?

Jo, til en vis grad – men det er også demokratiets væsen, at der faktisk bliver truffet beslutninger på demokratisk vis. Bush er jo f.eks. en demokratisk valgt præsident, men han handler i den politiske situation, der er aktuel lige nu. Jeg ved ikke, om jeg er særlig begejstret for det, han gør, men han handler og vi vil jo ikke sige, han er udemokratisk. Og det samme gjaldt den engelske regering under Anden Verdenskrig. Hitler er sådan set også demokratisk valgt på det tidspunkt, hvor stykket er skrevet. Selvom han var fløjtende ligeglad med demokratiet, men det er en helt anden historie.

Denne eventuelle radikalitet i Kjeld Abells stykke – er den overhovedet frugtbar at vise for et 2001 publikum?

Jeg vil ikke sætte mig imod, at der er den radikalitet eller det element af radikalitet i stykket, du påpeger, men jeg synes, at stykket ligger tættere på den enkeltes moralske valg. At det overhovedet handler om at have en mening om verden og om større sammenhænge end lige, hvad vi skal have til middag i aften og om man skal opføre sig ordentligt over for far eller gæsterne og så videre, ikke?

Det er da ikke utænkeligt, at vi har brug for at tænke over demokratiets svagheder, men jeg tror, Kjeld Abells ærinde mindst lige så meget er at

Man kan forlade så meget – sin mand, sin elsker, sin ven, sin kammerat – men ikke sin søn – ham er man i familie med

Det er jo ikke no'en tragedie – hun er ikke no'en tragisk person – det ville hun ha' været, hvis ikke alt dette var sket – så ville hun være endt under en gravsten mellem roser og buksbom, og på stenen kunne man ha' skrevet: "Her hviler Anna Sophie Hedvig – hun eksisterede ikke –"

Der er så mange, der dør – så forfærdelig mange, der dør for noget, som de i virkeligheden ikke ved, hvad er – jeg ville heller ikke vide det, hvis man stillede mig opad en mur – jeg ville ikke kunne forklare det - - det er noget, man føler – man tror så fuldt og fast – er det ikke vidunderligt og dejligt, at tilværelsen, ligemeget hvordan den ser ud, alligevel kan få nogen til at dø for sig – det er jeres tro, der holder liv i verden og får den til at være li'så purung som altid – I siger ikke, at det ikke kan nytte – ved, at det nytter - -

ruske op i vores eget personlige valg og muligheder for at træffe et valg, og det kunne lige så godt være at træffe valget om, hvor man vil sætte sit kryds, som at træffe et valg om at skubbe nogen ned af trappen eller tage ned til den spanske borgerkrig og kæmpe på regeringens side med gevær i hånden. Overhovedet turde vælge og tage del i verden.

Men du har da ret i, at ud fra denne tekst ville man kunne få en rigtig voldsom diskussion i gang både med hinanden og inde i sig selv om disse her spørgsmål. Der er en iboende svaghed, grænsende til lamelse, som du siger, i vores værdisæt. Det er et meget interessant spørgsmål, men man skal også passe på ikke at bevæge sig for langt ud over stykket.

Det spændende ved Anna Sophie Hedvig er vel også netop, at stykket tager udgangspunkt i individet, men opererer på alle de forskellige niveauer – storpolitik, magtforhold i familien og det enkelte menneskes ansvarlighed? Og dertil rummer det så også nogle perspektiver på opfattelsen af demokratiets muligheder og eventuelle begrænsninger.

Jo, og det er jo rigtigt, at vi i dag har svært ved at finde det adækvate svar på nynazistiske bevægelser eller for den sags skyld på terror. Men det betyder ikke, at jeg synes, demokratiet ingen svar har på det. Og det tror jeg faktisk heller ikke Kjeld Abell har syntes.

Jeg tror heller ikke, jeg taler så meget om, hvad Kjeld Abell synes, men om, at det er til stede i stykket som et synspunkt.

Ja, men man skal bare huske, at den, der inden for stykkets univers er en trussel mod demokratiet ikke er Anna Sophie Hedvig. Det er fru Møller. Og Hoff. Og så forsvare det enkelte menneske sig pludselig ved hjælp af selvtægt og på udemokratisk vis – både voldeligt og kriminelt. Det, fru Møller gør, er derimod ikke i lovens forstand en forbrydelse. Hun søger bare magt og der står ikke i loven, at det er forbudt, hvis man ellers kan komme igennem med det. Hun bruger bare alle midler, inklusiv spionage og sikkert også en form for terror. Forsvaret mod hende er måske ikke et gennemtænkt politisk forsvar for demokratiet, men de værdier, som Anna Sophie Hedvig taler om, er præcis de værdier, som John kalder humane og som du kalder demokratiske eller i slægt med de værdier. Hun siger jo til Ester på skolen: "...det var hende, der ville angribe min verden – måtte jeg ikke forsvare den – inden hun angreb?" Den verden, hun taler om, er de par hundrede mennesker, der kommer på skolen hver dag og skolen er dog "større end et lille brødudsalg, der sælger wienerbrødsnegle og lakritsbændler", som hun siger. Den er dog noget, en lille bitte skive af menneskeligt liv.

KJELD ABELL

1901

Født i Ribe

1919-20 og 1921-22

Elev på Kunstakademiet

1927

Cand.polit.

1927

Flytter til Paris og lever bl.a. som tegner og scenograf

1930-31

Laver scenografi og kostumer til 5 Balanchine-balletter på Det Kongelige Teater

1932-34

Reklametegner i København

1934

Debuterer på det Kongelige Teater med balletten *Enken i spejlet*

1935

Musikkomedien *Melodien, der blev væk* på Riddersalen

1936

Skuespillet *Eva aftjener sin Barnepligt* på Det Kongelige Teater

1939

Skuespillet *Anna Sophie Hedvig* på Det Kongelige Teater

1940

Skuespillet *Judith* på Det Kongelige Teater og revyerne *Dyveke* og *Guderne te'r sig*

1941-49

Kunstnerisk direktør for Tivoli

1943

Skuespillet *Dronning går igen* på Det Kongelige Teater

1944

Går under jorden efter fra Det Kongelige Teaters scene at have opfordret publikum til at mindes den myrdede Kaj Munk

1946

Skuespillet *Silkeborg* på Det ny Teater

1947

Skuespillet *Dage på en Sky* på Det Kongelige Teater

1948

Essaysamlingen *Teaterstrejf i Paaskevej* udkommer, premiere på festspil i anledning af Det Kongelige Teaters 200 års jubilæum

1949

Skuespillet *Miss Plinckby's kabale* på Det Kongelige Teater

1950

Skuespillet *Vetsera blomstrer ikke for enhver* på Frederiksbergs Teater

1951

Rejsebogen *Fodnoter i støvet* udkommer

1954

Premiere på skuespillet *Den blå pekingeser* på Frederiksbergs Teater

1955

Premiere på festspil i anledning af H.C. Andersens 150 års jubilæum på Det Kongelige Teater

1957

Romanen og rejseoplevelsen *De tre fra Minikoi* udkommer

1959

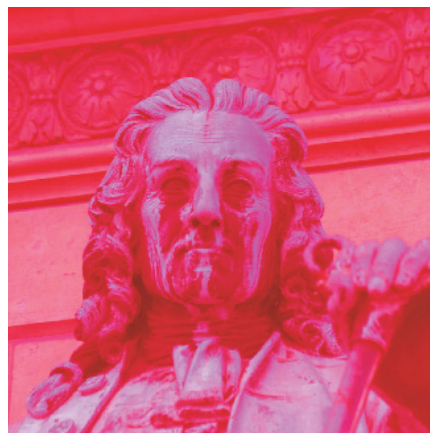
Bearbejdelse af skuespillet *Kameliadamen* på Det ny Teater

1961

Død, premiere posthumt på *Skriget* på Det Kongelige Teater

NÆSTE PREMIERE ■

JEAN DE FRANCE KOMEDIE AF LUDVIG HOLBERG

STUDIEBILLETTER ■

Studiebilletter kan bestilles
man-fre kl. 13-16 på 33 69 69 92.

Ved bestilling af min. 10 studiebilletter
er prisen 50 kr. pr. stk. (normalpris 170 kr.)

WWW.KGL-TEATER.DK ■

Vanviddet kommer til Vimmelskafet! Unge Hans Frandsen er vendt hjem fra Paris og insisterer på at hedde Jean de France og snakke et gebrækkeligt fransk. Nabo Jeronimus er meget i tvivl, om han skal holde ord og give sin datter Elsebet til det gale menneske. Elsebet vil i øvrigt meget hellere have Antonius. Hendes handlekraftige tjenestepige Marthe klæder sig ud som Madame la Flèche og fordrejer hovedet på Jean, så han bliver endnu mere skør. Galskaben skal op i meget højere omdrejninger, før der atter falder ro over Vimmelskafet.

Det Kongelige Skuespil er glade for igen at kunne præsentere en familieforestilling på Gamle Scene - og så til og med en af Holbergs mest veloplagte komedier! Søren Sætter-Lassen spiller titelrollen i dette skuespil om snobberi og generationssammenstød – og om den angst for det fremmede, som åbenbart stadig er en del af den danske nationalkarakter.

Medvirkende: Søren Sætter-Lassen, Kristian Holm Joensen, Mette A. Horn, Henrik Lykkegaard, Søren Malling, Peter Mygind, Cecilia Zwick Nash, Birthe Neumann, Kjeld Nørgaard, Henrik Noël Olesen, Asger Reher.

Isenesættelse: Kim Bjarke

Scenografi: Karin Betz

Premiere | Gamle Scene

21 december 2001 – 29 januar 2002